

Politikernes miljøargumenter gjennom tidene

Oppfatningen av hva som er et godt miljøpolitisk argument har endret seg siden etterkrigstiden, men noen fellestrekk finnes. Et forskningsprosjekt har studert hvordan miljøargumenter er blitt fremmet i Stortinget fra 1945 og fram til i dag.

Stortinget har siden 1814 vært åstedet for store avgjørelser i norsk politikk. Men hvilke argumenter politikerne bruker for å fremme sine standpunkt, har variert. Doktorgradstipendiat i sosiologi Gisle Andersen ved Universitetet i Bergen har lest tusenvis av utskrifter fra Stortingssalen for å studere argumentasjonen i natur- og miljøsaker etter 1945. Studien er finansiert av programmet Miljø 2015.

– Jeg ser at naturen har beveget seg fra å være en bestanddel i næringskonflikter til å få en større egenverdi. Men fremdeles baserer de miljøpolitiske argumentene seg på beregninger av menneskers nytte av naturen, eller hva vi kan tape ved å skade den, sier Andersen.

Fra bondeproblem til samfunnsproblem

I årene mellom 1945 og 1970 var problemer forårsaket av industrielle utslipp høyt på agendaen. Et eksempel er aluminiumsfabrikken i Årdal som slapp ut røyk med fluorinnhold. Kyr i området ble syke av å spise gress og måtte slaktes.

På denne tiden fantes det ikke offentlige reguleringer for slike utslipp, men hvis det kunne bevises av utslippene var skyld i sykdommen, måtte aluminiumsverket betale en kompensasjon til bøndene.

Andersen har studert politikernes argumenter for at datidens ordning ikke var tilstrekkelig.

– Stortingsrepresentanter fra Bondepartiet, i dag Senterpartiet, argumenterte for en konsesjonsregulering av industrien. Det gjorde de ved å vise at utslippene var et *samfunnsproblem*. Dette handlet altså ikke om å beskytte naturen, men om å beskytte samfunnet mot seg selv, sier Andersen og fortsetter:

– Hva som var tilstrekkelig miljøvennlig ble ofte et spørsmål om hva som var teknisk-økonomisk mulig, uten at det i urimelig grad gikk utover industriens lønnsomhet. Miljøspørsmål ble slik tett knyttet til industripolitikken.

Behov for å beregne skadeomfang

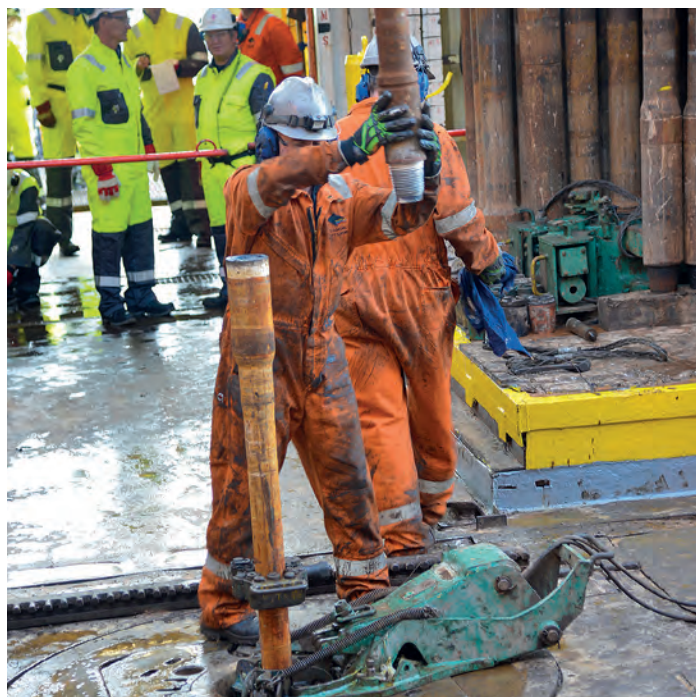
Rundt 1970 skjer det et skifte, både i Norge og i flere andre land. Folket mobiliserer for naturen, og Miljøverndepartementet blir etablert. I Stortinget er det nå en endring i hvordan natur blir omtalt. Skade på naturen blir i økende grad framstilt som en trussel mot livsgrunnet. Det oppstår et behov for å beregne mulige framtidige skader av nåtidens aktiviteter.

I denne perioden har Andersen primært studert debatten om norsk petroleumsindustri.

– I siste halvdel av 1970-årene var det store diskusjoner om hvorvidt Norge skulle åpne opp for oljevirkosomhet nord for 62 grader, ►

Et mye brukt argument for norsk oljeboring er at Norge gjør jobben renere enn andre land. Dette argumentet så dagens lys rundt 1997, etter at det gjennom Kyoto-avtalen ble etablert en global markedsmodell for omsetning av klimakvoter.

Foto: Øyvind Hagen/Statoil ASA

altså nord for Stadt. Mye forskning ble satt i gang for å finne ut om dette var trygt. De analysene som ble viktigst for å legitimere oljevirkosomhet, var de som evnet å beregne miljørisikoen. Slike ekspertvurderinger åpnet for politiske begrunnelser der man kunne veie den kalkulerede miljørisikoen opp mot andre samfunns-hensyn, sier Andersen.

Nye prinsipper for en forsvarlig miljøpolitikk

At forurenser skal betale og at beslutninger bygger på en analyse av nytte og kostnad, ble nye prinsipper for en mer forsvarlig miljø-politikk. Disse er sentrale også i dag, og de har mange fellestrekk med 1950-tallet. I hele perioden Andersen har studert, handler miljøpolitikken mye om hva som er teknisk-økonomisk akseptabelt.

Doktorgradsstipendiat Gisle Andersen har studert argumentasjonen i miljøsaker på Stortinget. Foto: Universitetet i Bergen

– Analyser av framtidige konsekvenser bygger på mange forenklinger, og dette vet både eksperter og politikere. Likevel blir de viktige i begrunnelsen av politiske beslutninger. Vi kan si at de bidrar til å definere miljøproble-mene slik at de lar seg håndtere, sier Andersen.

Stortinget vedtok å åpne opp for oljeboring nord for 62 grader, og det ble færre miljødebatter om utbyggingen av petroleumsnæringen på 1980-tallet.

Naturens verdi for menneskene

I overgangen til 1990-tallet blir miljø et enda mer aktuelt tema. – Tsjernobyl-ulykken og Brundtland-rapporten bidrar til at natur og miljø nå blir noe alle politiske partier snakker om, unntatt FrP, sier Andersen.

I 1992 blir en ny grunnlovparagraf vedtatt. Denne framhever at naturens produksjonsevne og mangfold skal bevares. – På 1990-tallet legger politikerne vekt på at vi er avhengige av det globale, økologiske systemet. Det gis derfor lov til å forurense så lenge det ikke ødelegger naturen som produksjonssystem. Vi kan skade naturen så lenge vi selv ikke blir skadelidende, sier Andersen.

Også i dagens naturmangfoldlov skimtes en slik tankegang.

Kyoto-avtalen ga nytt oljeargument

I flere år unngikk politikerne å debattere det problematiske i at Norge utvant olje til tross for klimakonsensensene. Men utover 1990-tallet begynte sentrums- og venstrepartiene å stille kritiske spørsmål. Skadet ikke denne aktiviteten det økologiske systemet som man var enige om å beskytte?

Etter at Kyoto-avtalen ble gjort gjeldende i 1997, stilnet denne debatten.

Fra 1990-tallet legger politikere vekt på det globale, økologiske systemet, ifølge Gisle Andersen. Her argumenterer tidligere miljø- og utviklingsminister Erik Solheim for at kjemikalieutfordringene må løses globalt, under Miljøgiftkonferansen 18. januar 2012. Foto: John Petter Reinertsen

– Avtalen etablerte en global markedsmodell for omsetning av klimakvoter. Dette gjorde det mulig å bruke argumentet som fortsatt brukes i dag, nemlig at Norge bør pumpe opp mer olje og gass fordi vi relativt sett gjør det renere enn andre steder i verden, sier Gisle Andersen.

Å etterleve prinsippet om ikke å skade naturen, skulle slik bli vanskelig. Andersens analyse tyder på at dette er etablert som en norm og konvensjon, men fordi det ikke er lett å forutsi konsekvensene av handlingene våre, gis det rom for politiske beslutninger som kan skade miljøet.

Fakta om prosjektet

Tittel: Manufacturing legitimacy of environmental policy

Prosjektperiode: 2008–2012

Institusjon: Institutt for sosiologi ved Universitetet i Bergen

Prosjektleder: Professor Olav Korsnes,

e-post: Olav.Korsnes@sos.uib.no

Om programmet

Norsk miljøforskning mot 2015

Miljø 2015 er et bredt, tverrfaglig forskningsprogram som skal gi kunnskap om sentrale miljøspørsmål og danne grunnlag for framtidig politikuttforming. Programmet skal sikre bred deltakelse i miljøforskningen og løper fram til 2016.

Mer informasjon finnes på:
www.forskningsradet.no/miljo2015